

BOEKBESPREKINGEN

MANN and EASLICK. *Practice Administration for the Dentist*. The C. V. Mosby Company 1955. 386 pag. \$ 8.50.

In tegenstelling met in Europa verschijnen er in Amerika om de paar jaar boeken, welke „practice-management” of „practice-administration” behandelen. Een onderwerp, dat blijkbaar in de nieuwe wereld aanzienlijk meer belangstelling ondervindt, dan bij ons. Aan welke omstandigheden dit is toe te schrijven, valt buiten het kader van deze boekbespreking, zo dit al te zeggen valt.

Doch het is altijd interessant kennis te nemen van gedachten van anderen op een gebied, waar een veelheid van meningen moeilijk tot een eensluidende gedragslijn kan leiden. Juist deze veelheid van meningen heeft tot de verschijning van dit werk geleid, want het boek bevat niet een vast betoog of de uitgesproken mening van een enkele schrijver, doch is feitelijk een rapport, een verslag van „the University of Michigan Workshop”.

In 1951 kwam een aantal collegae bijeen met het doel de „practice-administration” eens grondig te bestuderen en men besloot dit te doen in de vorm van een werkgemeenschap. Hiertoe werden belangstellende collegae, dental hygienists, assistenten, onderwijskrachten en buitenstaanders, die bij dit gebied betrokken waren, zoals accountants en belastingconsulenten, bijeengebracht en werd eerst een nauwkeurig werkschema opgemaakt. De 207 deelnemers werden verdeeld over een aantal commissies, welke ieder een onderdeel van het terrein voor haar rekening namen, zoveel mogelijk naar eigen keuze. Vervolgens werden voor iedere commissie deskundige leden gezocht, aan wie men vroeg een inleiding over het onderdeel, dat de commissie was toebedeeld, te houden. Het organiseren van deze voorbereidingen nam ongeveer een jaar in beslag. Een jaar later, 6 tot 12 September 1953 kwam men en plein comité tezamen, waarbij de commissies die tot een eensgezinde mening over hun deel waren gekomen, de voorstellen nu, ieder door de eigen commissie verdedigd, in discussie brachten.

Het werk van Mann en Easlick bevat nu achtereenvolgens van iedere commissie de inleidende voordrachten, het rapport van de commissie in de vorm van een 50 tot 70-tal vragen en antwoorden, uiterst praktisch gesteld, en de literatuuropgave over het betreffende onderwerp. De studie zelf was verdeeld over een achttal commissies, zodat het boek evenveel hoofdstukken telt.

Deze onderdelen betreffen:

1. Beroepsethiek en verantwoordelijkheid.
2. Problemen van de tandheekkundige hulp en uitvoeringsplannen voor de toekomst.
3. Het vestigen van een nieuwe praktijk.
4. Hulppersoneel.
5. Honoraria en onkosten.
6. Boekhouding en praktijkvoering.
7. Inningssystemen.
8. Opvoeding van de patiënt.

Het werk zelf bevat zulk een schat van uitermate interessante gegevens, dat het moeilijk valt van de inhoud een overzicht te geven, zonder hieraan tegelijkertijd tekort te doen. Bij dit alles moet men echter niet vergeten, dat het een Amerikaanse studie-commissie was, welke alleen Amerikaanse toestanden en gegevens beschouwt, zodat men dan ook in de literatuuropgaven uitsluitend Amerikaanse werken aantreft. Namen echter van collegae als Harold Hillenbrand, Allen O. Gruebbel, Arthur A. Campbell en J. Lewis Blass, om anderen niet te noemen, waarborgen een degelijke behandeling van de stof en het is zeer leerzaam van dit werk, dat zeker, mede door de opzet, een van de beste van de laatste jaren genoemd mag worden, kennis te nemen.

De Commissie, die de beroepsethiek en de verantwoordelijkheid van de tandarts behandelde, begint met een inleiding van Harold Hillenbrand, welke een verduidelijking en commentariëring van de „Principles of Ethics of the American Dental Association” geeft. Duidelijk wordt het verschil tussen het bedrijfsleven en het vrije beroep aangegeven, immers het een beoogt alléén het maken van winst, terwijl het andere zich de dienstverlening als eerste taak stelt. Veel nadruk wordt gelegd op de plicht van de tandarts zich door studie verder te ontplooiën. De Commissie komt tot de conclusie, dat de Principles of Ethics, welke aan het boek zijn toegevoegd als appendix, aan de nationale behoeften voldoen, al voegt zij een enkele suggestie toe betreffende een wijziging of aanvulling van enige artikelen.

Commissie II komt door de aard van haar opdracht veel meer in de cijfers terecht. Als peildatum nam men 1 Juli 1953, waarop inclusief de rustende collegae, rond 93.000 tandartsen in de States waren. Wordt van dit aantal de niet actief practiserende groep afgetrokken (rustend, gehuwde vrouwen, onderwijskrachten, researchwerkers, administratieve krachten), dan blijven er 83.000 over. Hiervan zijn er 6500 bij leger, vloot en luchtmacht werkzaam, zodat men, na aftrek van tandartsen, werkzaam bij andere diensten, voor de burgerbevolking mag rekenen op 73.500 tandartsen. Dit wil zeggen, dat er in het leger 1 tandarts is voor 500 militairen, terwijl de verhouding over de gehele bevolking ongeveer 1 tandarts op 1900 inwoners is. De militaire dienst eist ongeveer 2.2% van de bevolking op en 7.8% van de tandartsen. Om van een tekort aan tandartsen te spreken, vindt men uiterst moeilijk; wel is er een slechte spreiding, waardoor de tandartsdichtheid in de ene staat soms vijf maal zo groot is als in een andere. Tussen 1935 en 1950 namen de totale uitgaven voor tandheelkundige hulp door de bevolking toe van \$ 302 miljoen tot \$ 991 miljoen, terwijl de honoraria slechts met 54% stegen. Deze cijfers bewijzen, dat de verleende hulp aanzienlijk toenam. Was immers deze gelijk gebleven, dan zouden de uitgaven der bevolking gelijke tred hebben gehouden met de gestegen honoraria.

Voorts is men van mening, dat het aantrekken van hulppersoneel zeer tijdsbesparend is. Tandartsen met een assistente kunnen 37% meer patiënten behandelen, die met twee 69% meer. Wat natuurlijk niet wil zeggen, dat men door het aanstellen van hulppersoneel zijn praktijk kan uitbreiden; doch dat men, als er voldoende patiënten zijn, met hulp meer werk kan verzetten. Hoe men dit nauwkeurig in percentages kan afmeten, is ref. niet duidelijk, hoewel men in de Amerikaanse literatuur vaker cijfers hierover tegenkomt (Klein).

Ook neemt men aan, dat samenwerkende collegae meer patiënten behandelen en een hoger inkomen behalen, dan wanneer zij ieder afzonderlijk zouden werken. Tevens zijn tandartsen in de middelmatige plaatsen drukker bezet dan de collegae in zeer kleine of zeer grote plaatsen.

Het is onmogelijk de schat van cijfers en de methoden van berekening, die hier gegeven worden, over te nemen. Wel betreft men in de berekening van het toekomstig aantal benodigde tandartsen en dus opleidingsinstituten de fluoridering van het drinkwater en verwacht, dat deze maatregel de kloof tussen behoefte en vraag zal doen slinken. Degene, die zich voor deze zaken interesseert, kan ref. alleen maar aanraden, het boek zelf te lezen; of, beter gezegd, het te bestuderen.

Betreffende het vestigen van een praktijk zelfstandig of ten huize van een oudere collega worden behartigenswaardige opmerkingen gemaakt. Er wordt onderscheid gemaakt tussen vestiging in een kleinere plaats en in de grote stad. Van groot belang is, dat de jonge collega eerst voor zichzelf uitmaakt, wat hij precies wil en wat hij van het leven verwacht. De nadruk wordt gelegd op een goede verstandhouding met de plaatselijke collegae, waartoe een kennismakingsbezoek voor de vestiging aangegeven wordt als een normale beleefdheid. Op het platteland moet men er mee rekenen, dat patiënten soms van verre moeten komen, zodat de bezoeken niet te kort mogen zijn en een patiënt door omstandigheden wel eens in de onmogelijkheid kan komen te verkeren zijn afspraak na te komen. In de grote stad is de nabijheid van een parkeerruimte van groot belang.

De opzet van een praktijk, zoals hier beschreven, met aparte kamers voor ontvangst, administratie, personeel en in de regel twee praktijkkamers, doet Amerikaans aan en is niet zonder meer op onze toestanden te transponeren. Minstens één Röntgentoestel wordt onmisbaar geacht. Er zijn maar twee wegen om goede tandheelkundige prestaties te leveren en een redelijk inkomen te bereiken: óf hoge honoraria berekenen, óf matige honoraria en een verrichten van meer arbeid in dezelfde tijd door doelmatige regeling van de praktijk en goed geïnstrueerd hulppersoneel.

Bij de bespreking van dit hulppersoneel zelf komen de dental hygienist en de secretaresse onvermijdelijk ter sprake. Het in dit boek voorgestane type praktijk met meerdere praktijkkamers, assistenten, een dental hygienist en secretaresse komt bij ons in deze vorm niet voor, wat niet wegneemt, dat het toch goed is, weer eens te lezen, wat tot de taak van de met zorg uitgekozen assistente behoort en welke zaken zij van de tandarts kan overnemen, zodat deze zelf zich uitsluitend met de behandeling kan bezighouden. Ook de taak van de assistente bij de public relations wordt naar voren gebracht. Bij een keuze lette men op: persoonlijkheid, handigheid, initiatief, observatievermogen, zakelijkheid en roeping.

Het hoofdstuk betreffende kosten en honoraria vormt een omvangrijk geheel. Er wordt sterk op aangedrongen eerst een inzicht te verkrijgen in de praktijkonkosten per jaar, waarna deze omgerekend worden in kosten per stoeluur. Kennis van dit cijfer wordt onmisbaar geacht! Het is een basis voor de bepaling van de honoraria, welke zelf zo dienen te wezen, dat zij redelijk zijn tegenover de patiënt en tevens de tandarts in staat stellen in zijn stand te leven, voor zijn gezin te zorgen en een otium cum dignitate te genieten. Aanbevolen wordt een

aparte praktijkrekening bij een bank te openen, waar alle inkomsten en uitgaven over lopen, schriftelijk vastgelegd, en waarvan de tandarts zijn netto-inkomsten laat overschrijven naar een privé-rekening. Zo heeft men steeds de beschikking over alle gegevens, die men nodig heeft voor een opstelling van cijfers, om de rendabiliteit van de praktijk na te gaan. Indien (in de V.S., ref.) de onkosten een hoger percentage dan 40 belopen, deugt er iets niet met de organisatie van de praktijk. Een „strict set-fee”, een vast bedrag per verrichting, is niet fair, hoewel bij bepaalde organisaties misschien onvermijdelijk. Een rol dienen hier mede te spelen de meer of minder ingewikkeldheid van de behandeling, de bestede tijd en de kundigheid van de tandarts, terwijl men het niet juist acht de welstand van de patiënt als factor te laten spelen. Het maken van röntgenfoto's bij het eerste onderzoek wordt als routine-behandeling sterk gepropageerd.

Tot de praktijkorganisatie behoort ook een noteren van de tijd, aan elke behandeling besteed. Zodoende krijgt men een indruk van verloren tijden en van de opbrengst van de bestede tijden per behandeling. Om gemiste afspraken van patiënten te voorkomen, wordt aanbevolen een schriftelijk bewijs van de gemaakte afspraak mee te geven. De meerderheid van de Commissie vond een telefonische herinnering kort tevoren aan te bevelen. (Hierbij dient men wel de omstandigheden in de V.S. in aanmerking te nemen, waar minder patiënten per dag in langere zittingen worden behandeld. Ref.).

Het blijkbaar onmisbare hoofdstuk over betalingsregelingen ontbreekt ook in dit Amerikaanse boek niet. Men onderscheidt een tweetal vormen: de vooruitbetalingen — in de regel een soort kostenverzekeringen — en de „postpayment programs”, bij welke meestal door de secretaresse bepaalde afspraken betreffende de voldoening der declaratie, dikwijls in het bijzijn van een getuige, schriftelijk worden vastgelegd. Het ontworpen behandelingsplan wordt vóór de behandeling met de patiënt besproken, waarbij tevens de kosten een punt van bespreking vormen. Het is blijkbaar de bedoeling, dat hier dan tevens de betalingsregeling bijgenomen wordt. Hoewel dit alles in ons land geen gewoonte is, is het toch de vraag, of het bepaalde teleurstellingen niet zou voorkomen.

Het laatste hoofdstuk behandelt de opvoeding van de patiënt. Het houdt zich bezig met de factoren, die de patiënt er van weerhouden die verzorging aan zijn gebit te geven, die zijn mond in een optimale conditie houdt. Vervolgens met de wijze, waarop de tandarts deze factoren kan bestrijden of kan pogen weg te nemen. Wel een uitermate groot terrein dus, dat eerst door een psycholoog en daarna door J. Lewis Blass wordt ingeleid en door een groot aantal vragen en antwoorden nader toegelicht wordt. De grote propagandistische waarde van een eerlijke en deskundige voorlichting van de tandarts aan de patiënt in de stoel wordt hier dik onderstreept.

Uit bovenstaand overzicht van de behandelde stof zal wel duidelijk zijn geworden, dat hier een gebied bestreken wordt, dat zich onmogelijk in een boekbespreking laat comprimeren. Het boek zelf zal voor degene, die belangstelling heeft voor de besproken vraagstukken, veel gegevens en veel stof tot nadenken kunnen verschaffen. Hoewel niet alles zonder meer op de Nederlandse toestanden valt te transponeren, is kennisname van het hier gebodene zeker aan te bevelen. Het is ook daarom dat aan deze bespreking, in overleg met de Redactie van dit tijdschrift, een omvang is gegeven, die, als regel, niet gebruikelijk is.

A. E. M. Aldus

Fortschritte der Kiefer- und Gesichts-Chirurgie. Ein Jahrbuch — Band I. Herausgegeben von Prof. Dr. SCHUCHARDT und Prof. Dr. WASSMUND. Verlag Georg Thieme, Stuttgart — D.M. 48.

Naar de titel te oordelen zou dit werk vooral thuis behoren in de bibliotheek van mondchirurg en rhinoloog. Wie het echter ter hand neemt bemerkt al heel spoedig, dat het evenzeer het terrein bestrijkt van de orthopaedist en wie het doorleest komt tot de ontdekking, dat dit tevens een naslagwerk is voor iedere tandarts die zich — direct of indirect — bezig houdt met de problemen van het gespleten verhemelte, behandelingsmogelijkheden, plastiek, spraak, zowel op het gebied van de chirurg of van de orthopaedist gelegen, alsook met de mogelijkheden van chirurgische therapie bij de behandeling van pro genie en prognathie. Voorts vinden de behandeling van mikrogenie, terugwijkende kin en open beet hun plaats, zelfs de behandeling van een overdimensionale bovenkaak met non-occlusie van de onderkaak. Het gepubliceerde bestaat uit de voordrachten, gehouden op de vergadering van de „Deutsche Gesellschaft für Kiefer- und Gesichts-Chirurgie“ in 1954 in Bonn en het ligt in de bedoeling voortaan ieder jaar een dergelijk boekdeel te doen verschijnen, daar anders deze literatuur verspreid raakt in chirurgische, rhinologische en tandheelkundige tijdschriften, waardoor de eenheid verloren gaat en bovendien de door buitenlanders gehouden voordrachten weer in nog andere tijdschriften zouden verschijnen.

In dit werk vindt men niet minder dan 48 referaten van de meest bekende Duitse experts en van verscheidene buitenlanders, die in 269 bladzijden, verlicht met 372 afbeeldingen, een uitnemend beeld geven van de hedendaagse mogelijkheden op dit — niet eenvoudige — gebied.

Uitgave en illustraties zijn voortreffelijk.

N o r d

L. GYULA MATHÉ. *Kunststoffe bei Kronen und Brücken.* (307 afb.) Urban & Schwarzenberg, München-Berlin, 1954. D.M. 24

Men kan zeggen dat de kunstharsen met een zekere gretigheid in de tandheekkunde zijn binnengehaald. Niet alleen betekenden zij voor de techniek een vereenvoudiging in vergelijking met het porcelein, doch daarnaast leverden zij voor de tandarts ongetwijfeld praktische voordelen op. De terugslag op het aanvanke lijk enthousiasme bleef niet uit. Het bleek dat dit materiaal evenzogoed zijn beperkingen had'en hoge eisen stelde aan de verwerkingstechniek. Ook het indica tiegebied was niet zo ruim als men wel dacht.

De grote waarde van dit boek is, dat hierin een oprechte poging is gedaan om niet alleen de mogelijkheden van deze materialen uit te bouwen, maar juist ook de beperkingen aan te geven. De auteur erkent, dat de waarde van dit materiaal nog omstreden is. De toepassing van porselein wijst hij ook geenszins af. Hij is er echter van overtuigd, dat de kunstharsen hun plaats in het kroon- en brugwerk waard zijn, mits men deze plaats ook juist bepaalt. Het is een nuttig boek voor de tandarts én voor de tandtechnicus. Alle lof komt toe aan de uitgevers voor de prachtige, royaal uitgevoerde illustraties.

L. J. A. v a n S c h i j n d e l

Dr. A. FRANZEN. *Neues aus der Zahnheilkunde. Zeitschriftreferate aus den Jahren 1952—1953. Mit einem Anhang: Rezepte und praktische Hinweise.* 2e Jahrgang. 1954. Verlag: Schlütersche Verlagsanstalt und Buchdruckerei. Hannover.

In een bestek van ruim 500 bladzijden, verlicht met enige zeer eenvoudige illustraties met aan het slot een trefwoordenlijst, wordt een overzicht gegeven van de tandheelkundige literatuur uit de jaren 1952 en 1953. De referaten zijn naar onderwerpen gerangschikt, terwijl verwezen wordt naar de voorafgaande jaargang. Het boek wil een oriëntatie zijn voor de practicus. Jammer is dat vrijwel alleen de Duitstalige publicaties verwerkt zijn. L. J. A. v a n S c h i j n d e l

Prof. Dr. K. HÄUPL, Prof. Dr. W. MEYER, Prof. Dr. K. SCHUCHARD. *Die Zahn-, Mund- und Kieferheilkunde. Ein Handbuch für die zahnärztliche Praxis.* Urban und Schwarzenberg, München-Berlin 1955. D.M. 19,50 bij inschrijving of D.M. 22 per aflevering.

A f l e v e r i n g X I I. (i.e. blz. 305—464 uit Deel 2). Deze aflevering bevat het besluit van het hoofdstuk over de „Microbiologie van de Mondholte” van de hand van Prof. Dr. F. S c h ü t z en Dr. J. J e n s e n uit Göttingen. In wel zeer kort bestek bespreken zij de bacteriologie van de caries en de parodontose, onderwerpen die in speciale artikelen uitgebreider behandeld zouden kunnen worden.

„Caries, Klinik und Therapie” wordt behandeld door Prof. Dr. E. H a r n d t. Het is een fraai geïllustreerde monografie, waarin achtereenvolgens het klinisch verloop en de topografie aan de orde komen, voorts de klinische verschijnselen en de diagnostiek en ten slotte de therapie van het carieuze defect. Men kan over de details van mening verschillen, het treft toch, dat hier met veel praktische zin een uitermate bruikbare tekst is samengesteld.

A f l e v e r i n g X I I I. (i.e. Blz. 465—608 uit Deel 2). Prof. Dr. W. H e s s, Zürich, heeft op het terrein der endodontie een grote naam verworven. In het hoofdstuk „Erkrankungen der Pulpa. Klinik und Therapie” wordt een breed opgezet systematisch overzicht gegeven van deze materie. Ook recenter publicaties zijn verwerkt. Zoals in alle handboeken slechts verworven inzichten tot uitdrukking komen, zo blijft ook hier de kennismaking van de resultaten van later wetenschappelijk onderzoek een noodzakelijke aanvulling. Van dezelfde auteur is het hoofdstuk over de periapicale afwijkingen en hun behandeling. „Parodontium marginale, Erkrankungen, Klinik und Therapie”. Onder deze titel behandelt Prof. Dr. C.-H. F i s c h e r, Göttingen in kort bestek de parodontopathieën en hun behandeling. De hier geboden oriëntatie maakt de bestudering van een speciaal leerboek niet overbodig. L. J. A. v a n S c h i j n d e l

Prof. Dr. H. H. REBEL. *Karietherapie und Pulpaprophylaxe.* 87 blz., D.M. 7.80 Carl Hanser Verlag, München.

Deze monografie is als elfde verschenen in de reeks „Zahnheilkunde in Einzeldarstellungen”, uitgegeven onder redactie van Prof. Dr. H. H. R e b e l en Dr. P.

J a e g e r. In dit werkje stelt eens te meer een vertegenwoordiger der Oude Garde zich te weer tegen de nieuwere inzichten omtrent de cariestherapie en pulpaprophyllaxe. Deze strijd heeft iets tragisch, omdat hij van conservatieve zijde wordt gevoerd door de beste exponenten der Conserverende Tandheeskunde, de meest gewetensvolle beoefenaars van ons beroep, wier nederlaag echter reeds bij voorbaat vast staat.

Ongetwijfeld speelt het sentiment bij hen een grote rol in deze kwestie; daarvan getuigt de opdracht van dit boekje: „Dem Andenken von Greene Vardiman Black gewidmet”. Hoe zou het mogelijk zijn dat van de voorschriften van de grote Black, waarin generaties van tandartsen zijn opgevoed en die door de meest consciëntieuze beroepsgenoten over de gehele wereld gedurende hun ganse loopbaan trouw zijn opgevolgd, ook maar één enkel in beginsel onjuist zou zijn?

Slechts in dit licht kunnen wij begrijpen, hoe een sosiodontist van R e b e l's formaat een weinig overtuigend boekje als dit kon schrijven.

La garde meurt, mais ne se rend pas . . .

D e B o e r